Posudek vedoucího bakalářské práce:

Šimon CHARVÁT, *Tématizace kategorie čistoty v mravokárných textech z 16. a 17. století*, FHS UK Praha 2011, stran 42.

Práce na základě jasně vymezeného tématu a metody (s. 6-14) rozebírá způsob, jímž je ve čtyřech nábožensko-mravokárných textech (Klemens Plzeňský, Lukáš Martinovský, Havel Žalanský a anonymní text, tzv. "Korunka") z druhé poloviny 16. a počátku 17. století, nedávno editovaných Janou Ratajovou a Lucií Storchovou, pojednávána v nadpisu zmíněná kategorie "*čistoty*". Rozbory ukázaly, že "samotný význam" kategorie čistoty "zůstává ve většině textů netématizován vůbec nebo je tématizován velice stručně"(s. 39). Význam "čistoty" je tak obsažen spíše implicitně. Jednoznačnost tohoto závěru však trochu narušuje, že u dvou z těchto čtyř rozenbraných textů autor konstatuje určitou výjimku. Obecně však lze se závěry Šimona Charváta souhlasit, zvláště když jsou uvedeny úvahou o roli mravokárných textů v raném novověku (s. 15-19) a podpořeny podrobnějšími rozbory jednotlivých pramenných textů (s. 20-38).

K práci mám několik drobných připomínek, otázek a poznámek:

(1.) Nebyl bych si tak jistý tím, že to, že rozebírané texty netématizují podrobně obsah "čistoty", znamená, "že dobový aktéři bezpochyby měli schopnost významu čistoty rozumět i bez toho, aby byl v textech tématizován" (s. 39). Je pravděpodobné, že mu *nějak* rozuměli, avšak je - mimo jiné i z hlediska tzv. *New Cultural History* či historické antropologie (Šimon Charvát v tomto směru užívá práce Petera Burkea a Richarda van Dülmena) - právě významnou otázkou, nakolik v srozumění těmto kategoriím byla v této době obecnější shoda? Z literatury, kterou autor bere v potaz plyne, jednak *(a)* že texty dobou svého vzniku spadají do období tzv. "zcírkevňování" kultury, kdy elitní, církevní či pastorská kultura vyvíjí nátlak na laickou, lidovou, právě stran otázek jako je (pohlavní, mravní) čistota. Jednak *(b)* se např. v Burkeově *Lidové kultuře* píše o pojetí kultury jako *bricolage* (kutilství), tj. o tom, že nelze kulturu interpretovat jako systém pevně daných významů, nýbrž že je spíše nutno studovat stále jejich velmi variabilní ustanovování při konkrétních diskursivních, sociálních či čtenářských praktikách a aktivitách jedinců či skupin. Čtenářská srozumitelnost kategorie čistoty by tak měla být spíše otázkou.

(2.) Myslím, že by bylo možné a patrně i interpretačně produktivní se ještě podrobněji zabývat konfesijním zařazením jednotlivých autorů. Vyjeví se to zejména v případě Martinovského a Žalanského. Z tohoto hlediska by bylo možné využít ještě další literaturu, než jen tu, co autor cituje. Na mysli mám např.: Ferdinand HREJSA, *Česká konfesse*; Jiří JUST - Zdeněk R. NEŠPOR - Ondřej MATĚJKA, *Luterství v českých zemích*, popř. *Rukověť humanistického básnictví*, (eds.: HARTÍNEK - HEJNIC). Čtenáři předkládané práce nemusí být totiž zcela srozumitelné, proč by "přísnější luterství" Martinovského mělo být tolerantnější ke zdobení těla (s. 39), než jiné proudy. Věc by šlo více ozřejmit právě s přihlédnutím k dobovým sporům a debatám mezi evangelickými proudy v českých zemích. Tzv. "výluční luteráni", k nimž se Martinovský přihlašoval, byli výluční především stran učení o večeři Páně (je v ní "podstatně" obsaženo tělo a krev Kristova, jak učil Luther), ale vesměs nápadně tolerantnější k světskosti života, než někteří melanchthonsky orientovaní luteráni, či ti, kteří - jako na konci 16. století Bratři - tíhli ke kalvinismu. Ti byli mnohem striktnější v *náboženstvo*-etických otázkách a nechtěli tolik ustupovat světu. Proto může snad Martinovský počítat s vnitřním odstupem duše (srdce) od smyslových podnětů (ono "nepřikládání srdce"), zatímco k Bratřím bližší autoři jakoby samo vystavení se smyslovému podnětu (vidění, slyšení atd.) měli již za zhřešení a nepočítali s vnitřní, duševní zdrženlivostí. Jak by se z tohoto hlediska jevil Žalanský?

(3.) S tím souvisí i další poznámka. Bylo by možná dobré více vyjasnit poměr *čistoty těla* ku *čistotě srdce* (duše, popř. duchovní čistotě), zejména ve vztahu k textům Martinovského a Žalanského. Jde zejména o otázku, jež souvisí s tím, co je uvedeno v bodě (2.), nakolik lze znečištění těla (ať již přímé smilstvo, ať jen hříšný pohled) odčinit silou čistoty srdce či duše? Je to i otázka rozdílu "čistoty" ve stavu panenském, resp. panickém (popř. vdovském a vdoveckém), a ve stavu "manželském" u Žalanského.

Práci Šimona Charváta považuji v zásadě za zdařilou, *doporučuji* ji tudíž k *obhájení* a přes uvedené určité připomínky navrhuji hodnotit (ještě) jako *výbornou*.

Jan Horský

V Praze 9. července 2011